

123:R:57

Soc. förh.
allm.

SVENSKA ARBETAREMÖTET

(I STOCKHOLM, 1879,)

OCH

DESS MÄN.

ÅTERBLICK

AF EN MÖTESDELTAGARE,

ISIDOR KJELLBERG.

LINKÖPING,
ISIDOR KJELLBERGS BOKTRYCKERI, 1879.

SVENSKA ARBETAREMÖTET

FÖRORD.

Dessa blads innehåll är till det väsentligaste hemtadt ur den af under-tecknad utgifna tidningen "Östgöten", för hvilken den efterhand skrifvits under, af påträngande, flerfaldiga och olikartade göromål orsakad brådska, som i allmänhet är förenad med utgifvande i landsortsstad af en tidning, hvars redaktionskrafter af brist på rikligare penningetillgång äro mycket begränsade.

Tanken på och beslutet att särskildt trycka och utgifva detsamma i bokform kommo sig af att, under det artikelserien pågick i tidningen, från olika håll ingingo requisitioner af lösnummer till mångdubbelt större antal, än det som stod till buds.

Betänkligheterna mot att så här för sig utgifva detta hastverk ha tillräckligt undanröjts genom nyss nämnda lifliga efterfrågan, samt af den föreställningen, att hvad här skrifvits dock torde, allmännare spridt, blifva af något gagn för en god sak. Helst som det, om än helt ytligt, är grundadt på sjelfständiga iakttagelser samt öfverensstämmande med god vilja och fast öfvertygelse, är ju den förhoppningen icke allt för djerf, att det skall i någon mån med fördel kunna användas som rättesnöre särskildt för de utomordentligt viktiga valen till nästa arbetaremöte.

Linköping i Augusti 1879.

Författaren.

I.

Äfven för den, som kommit i tillfälle att taga närmare kännedom om våra arbetareföreningars sammansättning m. m., var det ingalunda lätt att mera bestämdt förutsäga, hurudan karakter detta möte skulle komma att visa; blott så mycket tyckte sig den med förhållandena mera förtrogne kunna säga på förhand, att föreningarna i allmänhet skulle vid val af ombud icke synnerligt fråga efter, om kandidaten vore, hvad man egentligen förstår med ordet *arbetare*, ej heller fästa tillbörligt afseende vid hans politiska åsigter m. m., men så mycket mera vid hans förmåga att uppträda ogeneradt i en större öfverläggande församling. Man antog således att mötet skulle komma att till stor del bestå af *icke*-arbetare, af arbetsgifvare och andre, och man ansåg det alls icke omöjligt att mötets beslut således skulle i ett och annat afseende visa sig i strid mot arbetsklassens behof, önskuingar och berättigade anspråk, eller med andra ord, att arbetarnes intressen skulle bli förfäktade helt lamt. Den frisinnade, med arbetareföreningarna mera bekante gjorde sig icke synnerligt höga förhoppningar af detta möte, men, väntande mera godt än ondt deraf, motsåg han dock detsamma med tillfredsställelse. Den korservative, den folk- och frihetsfiendtlige, som egde blott den minsta eller alls ingen kännedom om landets arbetareföreningars nu varande ståndpunkt, med hänsyn till de allmänna angelägenheterna, men för hvilka i sjelfva ordet "*arbetare-förening*" ligger något motbudande, intogs genast vid underrättelsen, att mötet skulle komma till stånd, af fruktan och bäfvan, ett sinnestillstånd, hvori han alltid försattes äfven af blott den lindrigaste, helt oskyldiga rörelse från den stora, tillbakasatta och förorättade massans sida. En betecknande yttring, bland andra, af det onda samvetet och den dermed förenade fruktan för vidräkning utgick från kungl. Aftonbladet någon vecka innan mötet skulle öppnas, i form af en uppsats, hvori farhåga för öfverdrifter uttrycktes och mången varning

och förmaning förekom. Vi nämna särskildt denna Aftonbladsartikel såsom tolkande alla deras känslor, hvilka i hög grad räddas för demokratien.

Efter denna inledning öfvergå vi till mötet. Genast vid dess öppnande fann man att de s. k. moderate (= beskedlige och osjelfständige, om än hederlige män, samt mindre samvetsgranna verktyg i konservatismens tjänst) hade sin hand med i spelet, hvilket bedrefs derhän, att smedmästaren Hagerman blef, fast med knapp pluralitet, vald till mötets ordförande. Detta, ehuru hr Hagerman, såsom Stockholms arbetareförenings ordförande och såsom ledamot af riksdagens andre kammare, visat sig helt liknöjd för, bland andra, den utomordentligt viktiga frågan: *röst-rättens utsträckande*, och ehuru det af sednaste valen framgått, att han gjort sig omöjlig både för presidentbefattningen inom arbetareföreningen och representantskapet (i riksförsamlingen) för småfolket. Herr Hagerman blef, som man väl minnes, nästan samtidigt skiljd från båda dessa förtroendeposter. Hans liknöjdhet för de stora, arbetarne närmast rörande, reformfrågorna och hans öppet visade fjesk för dem på höjderna gjorde honom, som sagdt, omöjlig för de ansvarsfulla, hedrande platserna inom föreningen och riksdagen, men detta hindrade dock icke att han nu blef utsedd att leda det allmänna svenska arbetaremötets förhandlingar; och att de "moderate" icke misstagit sig om hans vilja och förmåga att binda mötet inom den, af dem helt godtyckligt utstakade gränsen, det erfor man tydligt under mötets fortgång.

Tack vare hr Hagermans och andres ansträngningar — jemte den omständigheten att inemot hälften af mötesdeltagarne utgjordes af *icke-arbetare* — blef mötets hållning i flere viktiga punkter osäker och vacklande mellan det "*politiskt kloka*" och det *moraliskt rätta*, oftast till förfång för det sednare. Herr Hagerman och konsorter tycktes allt för lifligt dela Aftonbladets och dess anhängares räddhåga för "samhällsomstörtande tendenser", och denna rädsla dref hr Hagerman till att flere än en gång och på flere än ett sätt begagna sin ställning såsom præses till att helt våldsamt gå yttrandefrihetens rätt för nära.

Så t. ex. drog han icke i betänkande att medelst klubban taga ordet från flere som, enligt hans förmenande, afveko från saken, då de visade sig hågade att i sammanhang med föreliggande fråga framställa något slags anmärkning mot höga vederbörande, och våldet härvidlag föreföll så mycket betänkligare

vid iakttagande af hurusom de, hvilka voro af motsatt mening och yttrade sig i konservativ anda, fingo, ostörde af klubban, fortsätta sitt föredrag, äfven då detta utmärkte sig för personliga förnärmelser och sväfvade ut i det oändliga*). Man lyckades hos mötet införa den falska föreställningen, hvilken blef omfattad äfven af mången i själ och hjerta frisinnad mötesdeltagare, att det icke vore passande, omöjligt ginge för sig, att i hvarje stycke säga sin mening oförbehållsamt, rent ut. Effekten skulle bli större och målet säkrare nås genom halfva meningar och på omvägar, menade man tro på; och ehuru detta påstående af många ogillades, accepterades det dock å andra sidan af tillräckligt många, för att blifva i allt för hög grad bestämmande vid ett eller annat besluts fattande. "Jag anser detta principiellt riktigt, men röstade dock för det andra, ty — vi måste iakttaga all moderation", fick man ofta höra man och man emellan.

Vi skynda att tillägga att, trots det mindre prisvärda inflytandet, blefvo mötets beslut och dess resultat i all hufvudsak lyckligare, än vi någonsin vågat med säkerhet räkna på. Det mesta af mötets viktigare beslut är öfverensstämmande med våra åsigter, och skulle vi klaga öfver något, vore det öfver att åtskilligt, som *dertill* bort antagas, blef lemnadt åt sidan eller förkastadt. Detta allmänna arbetaremöte är dock i våra ögon en behaglig ljuspunkt i det politiska lifvet; och vi hoppas att ett följande möte skall dragande fördel af dettas förberedande arbete, verkställa det nu uraktlåtna. Det vore väl obilligt att begära mycket mera på en gång. Det bör kanske f. n. tyckas nog, att mötet i rösträttsangelägenheten uttalat sig för personlighetsprincipen — den härvidlag enda riktiga och fullt hållbara — samt att det ej, i likhet med landshöfding Treffenberg och hans anhang, betecknat fredliga arbetsinställelser såsom omoraliska och olagliga.

Vår afsigt är att i det följande presentera för våra läsare åtskillige personligheter, förbundne med detta möte, och vi vilja ej afsluta vår artikels första afdelning innan vi till det,

* Hr Hagerman sjelf höll sig visst icke alltid så strängt till saken, utan företog nu och då ganska vidsträckta utflygter vid sidan deraf; t. ex. när han vid ett af mötets allmänna sammanträden anställde en godmodig jmförelse mellan hr Isidor Kjellberg och hr Curry Treffenberg och påstod att desse två äro hvarandra mycket like, både till sitt yttre och sitt inre. Icke hörde väl *det till saken*.

som ofvan yttrats om mötets ordförande, fått uttrycka det omdömet, att hr Hagerman gjort sig förtjent om våra arbetareföreningar i allmänhet och om Stockholmsföreningen isynnerhet på ett sätt, som är egnadt att försona mycket af hans tvetydiga hållning på sednare tiden. Arbetareförenings-väsendet stode, om han icke varit, kanske ej så högt. Må detta lända honom till ursäkt för hans affall! Många, af hvilka man på grund af en omsorgsfullare uppfostran och högre bildningsgrad hade rätt att fordra mera, hafva visat sig vara affällingar i mycket högre grad, än denne man, en "simpel arbetare" från början, starkt frestad af dem som aldrig glömma regeln: *söndra och herrska* och hvilka, icke nogräknade om medlen, förstå att spinna fina nät till en besvärlig motståndares förvillande och fängslande. Vi tillåta oss ej att utkasta förkastelsesdomen mot denne man af folket. Vi tillropa honom hellre ett tack för hvad han uträttat, arbetsklassen till gagn, på samma gång som vi förklara att han, så långt vi kunna se, *nu mera* alldeles icke är värd arbetarnes förtroende.

II.

Bland mötesdeltagare, som gjorde sig mera bemärkte, finna vi, utom den efter förtjenst framhållne hr Hagerman:

Hr *J. A. Hallberg*, konstförvandt, Stockholmsföreningens n. v. ordförande, en ung, intelligent man med frisinnade ansatser, om än med något osäker hållning. Hr Hallbergs tal, med hvilket mötet öppnades, vitnade om öppen blick för massans kraf samt om ganska god förmåga att redigt uttrycka sina tankar: Af hr H:s ungdom är att hoppas rätt mycket för framtiden, men äfven att frukta, att han ej skall kunna hålla sig fullkomligt fri från de konservatives skadliga inflytande.

Hr *P. Stedt*, gjutare, tjenstgjorde i mötets tredje afdelning såsom vice ordförande och utmärkte sig för ett allvarligt, anspråkslöst väsen, samt för en sannt medborgerlig anda. Han tycktes väl veta, hvad han ville, och utgör helt säkert en heder för Stockholmsföreningen.

Hr *Johan Olsson*^{*)}, asfaltfabrikör i Stockholm, gammal teknolog, en bland småfolkets riksdagskandidater, ovanligt drif-

^{*)} Hr Olsson har från trycket utgifvit åtskilliga små böcker, somlige rörande hans fabrikation af asfalt m. m., andre angående allmänna angelä-

tig industriidkare, ifrig politiker och uppriktig arbetarevän. Liten kropp, stor själ. Outtröttlig föreningsledamot, i besittning af en rik fond af allmän, medborgerlig bildning. Frisinnad i så hög grad som en fabrikör möjligen kan vara det, kämpade hr Olsson tappert och framgångsrikt på deras sida, som fordrade *allmän* rösträtt; hänvisade dem, som ville ha reda på skattefördelningen, till de statistiska tabellerna; yttrade bland annat: "Om 40 millioner af våra skatter repartisera alla landets inbyggare; 6 millioner erlægga skattebönderna; men endast 3 millioner komma under rubriken *direkta* skatter, och det vill man kalla att skatta till staten! Uppenbart är dock att *alla* skatta och därför bära *alla* medgifvas rösträtt." — Anställde jmförelse mellan skolkostnaden för dem i folkskolan och dem vid högre elementarläroverk och universitet. "När fil. doktorn blir färdig, har hans undervisning kostat staten inemot 6,000 kr., eller mångdubbelt mera än det, som staten pungat ut med för folkskoleeleven". Detta borde tagas med i räkningen, tyckte hr Olsson.

Hr *W. Rubenson*, grosshandlare, ledamot af och mötesombud för Stockholms arbetareförening, frisinnad, verksam, redbar och pålitlig. Exempel: I rösträttsfrågan framhöll han huru godtyckligt ett streck alltid blefve, hvar man än satte det samma, och ansåg, att det enda sättet att komma ifrån denna godtycklighet vore att icke bestämma någon gräns alls. Han hade icke heller något emot att gifva äfven qvinnan politisk rösträtt och önskade, att mötet i sin resolution ville uttala sig för, att så äfven i en framtid måtte komma att ske. Dock trodde han qvinnorna vara för blygsamma att i någon vidsträcktare mån begagna sig deraf. — Slutligen påminde tal. om den undantagsställning, hvori han sjelf, såsom mosaisk trosbekännare, befunnit sig, hvaraf man lätt kunde förstå de sympatier han kände för dem som ännu stå under strecket.

Hr *G. Eriksson*, jernarbetare (vid Bergsund), stadsfullmäktig och riksdagsman. Att hr E. fått plats i stadsfullmäktigeförsamlingen och i andre kammaren, därför har man att i första rummet tacka byråkraterna och deras bundsförvandter, penninge-

genheter, alla utmärkande författaren för verklig insigt i ämnet, för redig tankegång och lycklig, originel framställningsförmåga. På vårt bord ligger ett prof under rubrik: "En fråga med anledning af bostadsbristen i Stockholm; föredrag i föreningen T. I:s (Teknologföreningens) tredje section; äfven föredraget och diskuteradt i sällskapet Stockholms bygnadsförening m. fl." Pris: 1 kr. — "Hela inkomsten af denna upplaga tillfaller de husvilla".

männen, hvilka anse att en arbetare borde släppas dit in, *för syns skull*. Ju beskedligare stackare, desto bättre i deras tycke, förstås. Men hr Eriksson har visat sig vilja vara en man för sig, och tvifvelaktigt är, huruvida hans höge gynnare skola vi nästa val-tillfälle låta honom behålla riksdagsplatsen. Af arbetaremötet blef hr E. vald till ordförande för tredje afdelningen, och dertill var han i alla afseenden lämplig. Han förde klubban med oväld och lät folk tala till punkt. Ordning, sjelfständighet och ömsesidig fördragsamhet rådde i hans afdelning. Ämnena betraktades från alla sidor och besluten fattades enhälligt. Under de allmänna sammanträdena gaf hr Eriksson flere än ett bevis på stark rättskänsla och på oförskräckthet, när det gälde att försvara sak eller person.

Hr *E. Hammarlund*, skollärare, är att räkna bland de frisinnade; visade sig fullt vuxen uppdraget att vara mötets sekreterare. Är ung och kraftig. Lofvar åtskilligt godt för framtiden.

Hr *Julius Mankell*, kapten, f. d. riksdagsman, fortfarande statsrevisor, till ytterlighet fruktad, hatad och förföljd af de konservative småsjälarne, tack vare djupa insigter i de allmänna angelägenheterna, ovanlig arbetsförmåga och frisinnade åsigter. Ingen bland vårt lands nu lefvande offentlige män lärer blifvit så, offentligt och enskildt, beljugen, som han, af folk- och frihetsfienderna, och detta bevisar bäst hr Mankells höga värde. Att hr Mankells deltagande (såsom formligt valdt ombud för Stockholmsföreningen) i arbetaremötet blef den goda saken till stort gagn, förstås af sig sjelf.

Hr *E. Färnlund*, skräddaremästare i Stockholm, en sannt frisinnad demokrat, en ärlig republikan, som tycker bäst vara att utan vidare krus och komplimanger sjunga ut sitt varma hjertas mening. Visste man icke att han vore arbetsgifvare, skulle man tro honom vara arbetstagare, när han talar om hvad arbetarne hafva rätt att fordra i ett och annat afseende.

Hr *Johan Lindbeck*, f. d. skollärare, nu mera stadsbud, måste -- om vår människokänedom icke är allt för ringa -- räknas till mötets sorgligaste företeelser, ty bland mötets medlemmar funno vi icke någon, som stod på en så osäker och vacklande grund. Hr Lindbecks hela uppträdande røjde en för iakttagaren -- och antagligen äfven för honom sjelf -- mycket plågsam disharmoni inom hans eget bröst, och den hos honom inneboende bitterheten slet honom hit och dit och urladdade sig ofta mot äfven de mest billiga reformyrkanden och resolutionsförslag. Det

föreföll, som visste han sjelf alls icke hvad han ville, utom det, att mötet måtte bli så resultatlöst som möjligt. Hans hållning, i hög grad tvetydig, tillfredsstälde helt visst ingen, ty det ena partiet skydde honom för brist på god vilja att gagna och det andra för brist på tillräcklig förmåga att hindra och göra afbräck.

Hr *J. O. Hultgren*, vice häradshöfding, Stockholmare, bidrog till den af mötet antagna rösträttsresolutionens framgång genom att, då frågan skulle inom tredje afdelningen afgöras, anföra flere skäl för allmän rösträtt. Vi skola framdeles återgifva ett och annat ur hr Hultgrens anförande.

Hr *Anton Nyström*, med. doktor, är att räkna bland mötets mest ädle personligheter. Vår tid lider en betänklig brist på karakterer, sjelfständige och oförskräckte som hr Nyströms, hvilken därför väcker så mycket lifligare uppmärksamhet, der den — adlad af ett rikt hjerta och ett ljust förstånd — söker att göra stora, nya idéer gällande. Doktor Anton Nyström, än i sin bästa ålder, dess bättre, har genom sina bemödanden att föra läkarevetenskapen framåt väckt allmänt uppseende och ådragit sig åtskillige perukstockars ovilja och fiendskap. Den som varit i tillfälle att följa striden mellan dr Nyström och hans motståndare inom läkarekåren har, utan att vara en man af facket, kommit till öfvertygelsen, att doktor Nyström står sanningen och det rätta närmast, ty han har fört striden ridderligt, med värdig hållning och ärliga vapen, då hans vedersakare — helt visst i känslan af sin underlägsenhet — gjort sig skyldige till den ena plumpa öfverilningen efter den andra. Doktor Nyströms uppträdande har tydligen föranledts af kärlek och nit för *saken*; hans motståndare ha mött honom med hättiga, den sårade egenkärlekens *personliga* anfall, som allt för illa stämt öfverens med deras ansvarsfulla kall och stolta auktoritets-anspråk. —

Detta i förbigående. —

För vår tids stora, sociala och politiska frågor har hr Anton Nyström visat sig hafva en öppen, af fördomar oförvillad blick. De ringe samhällsmedlemmarnes, arbetarnes, angelägenheter ligga honom ömt om hjertat, och ett lyckligare val kunde ej träffas än det, genom hvilket hr Nyström blef referent i mötets andra afdelning, som fått sig förelagda de viktiga frågorna om arbetareassociationer, skatteväsendet och de socialistiska rörelserna. Hans referat voro de ojemförligt utförligaste och bäst affattade; hans inflytande på mötets resolutioner med hänsyn till dessa frågor, det lyckligaste. Det är oss ett sannt nöje att kunna omtala, att strax

efter det ett ombud från Linköping tillåtit sig skarpt nog klandra landshöfding Treffenbergs tillvägagångssätt mot de strejkande i Sundsvall, uttryckte doktor Nyström i ett, så till form som innehåll ypperligt, föredrag (*om positivismen*) en önskan och förhoppning, att mötet måtte gifva tillkänna sitt ogillande af landshöfdingens samma våldshandling. Ett sådant uttalande, fast blott ett mera indirekt, kom ock till stånd, i det mötet, gent emot hr landshöfdingens och andres påstående och handlungssätt, förklarade att fredliga arbetsinställelser och strejker *icke kunna anses oberättigade eller olagliga*. Flere mötesdeltagare ansågo dock, att härmed sagts för litet vid betraktande af den nyss timade tilldragelsen i Norrland, och bland desse befann sig hr Nyström, som hade uppsatt förslag till ett resolutionstillägg, innehållande en bestämd protest mot myndigheters och militärmakts ingripande så länge de strejkande förhölle sig fredliga. Detta förslag blef icke framlagdt, förmodligen därför att man på grund af ordförandens, hr Hagermans, mot andra förlagsställare iakttagna, lindrigt sagdt sjelfsvåldiga, bemötande hade att frukta hänsynslösa invändningar och förvrängningar, åstadkommande allt för stor tidsutdrägt och allt för obehagliga meningsbrytningar i mötets sista stund.

Vi stanna här för att säga, att det föreföll oss som fördes härvidlag icke riktigt rent spel af hr Hagerman och några andre, hvilka tycktes på förhand hafva sammansvurit sig mot, att frågan om myndigheternas åtgärder mot de strejkande i Sundsvall blefve ens i förbigående af mötet vidrörd. Helt visst hade hr Hagerman och hans förtrogne, långt innan mötet öppnades, fullkomligt klart för sig att höga vederbörande annars omöjligt skulle kunna ungå en strängare prickning af mötet. Det var detta som måste förekommas, om än på bekostnad af yttranderätt och parlamentarisk takt, och för ändamålet sökte ordföranden, figurligt taladt, *klubba ned* hvar och en som djerfdes röra på den ömtåliga strängen. Icke desto mindre lyckades ett par, mera envise, för hr Hagermans klubba mindre känslige mötesdeltagare, under vädjan till mötet mot honom, som på ordförandeplatsen ville styra enväldigt, förmå hr Hagerman att ändtligen i nåder upptaga och förelägga mötet ett par resolutionstillägg, af hvilka det ena, framlagdt af hr A. Cedergren, konstförvandt, Stockholmare, hade följande lydelse:

“I sammanhang härmed uttalar mötet sitt ogillande af militärmak- tens ingripande i strejken vid Sundsvall“.

och det andra, uppsatt och öfverlemnadt af hr Isidor Kjellberg, var så lydande:

“Vid tanken på den nyligen i Norrland inträffade stora arbetsinställelsen och vid betraktande af sättet för densamma häfvande hafva vi att frukta, att rörelserna utomlands hos oss nu vunnit allmännare deltagande och skola lättare än annars leda till efterföljd nu och då; detta hufvudsakligast eller uteslutande med anledning af vederbörande länsmyndighets partiskhet för arbetsgifvarne och våldsamma sprängningsåtgärd, som allt för illa öfverensstämma med kristlig rättskänsla och den personliga frihetens princip.”

Dessa båda förslag blefvo, fast icke utan prut, underkastade öppen omröstning (medelst kort med olika färger för *ja* och för *nej*) och, enligt utslag från ordförandens upphöjda plats, förkastade, med huru stor eller liten pluralitet, uppgafs icke. Att vid mötet icke saknades sympatier för de norrländske strejkarne och ogillande tankar med afseende på hr Treffenbergs sprängningsåtgärd mot desamma, är lika säkert som att frågan om befogenhet af de förstnämndes arbetsinställelse och om obefogenheten af hr Treffenbergs åtgörande härvidlag icke kom oväntad för hr Hagerman m. fl.

En blick bakom kulisserna skulle tvifvelsutan leda till uppdragande af ett och annat förhållande, om hvilket de fleste ha alls ingen aning. Vi ha ej kommit i tillfälle dertill, men *något* veta vi dock och kunna, som vi ock böra, berätta:

Som bekant, hade de nu behandlade mötesfrågorna blifvit uppställda och af de olika föreningarna godkända, *innan* den stora arbetsinställelsen inträffade, i slutet af sistlidne Maj. Tisdagen *den 2 Juni* ”sprängde” hr Treffenberg strejken med hot af bajonetter och försvarslöshetsstadga o. s. v., och *ett par* dagar derefter afgick från en ledamot af Linköpings arbetareförening till mötesinbudaren (Stockholms arbetareförening) en anhållan att få förelagd mötet en fråga af ungefär följande lydelse:

Hvad är mötets åsigt om vederbörande länsmyndighets åtgärder mot deltagarne i den s. k. Sundsvallsstrejken?

På *sjette* dagen*) efter hr Treffenbergs sprängnings-bragd kom från Stockholm ett bref såsom svar:

Stockholm den 8 Juni 1879.

Till H. Herr Isidor Kjellberg-

Direktionen för Stockholms arbetareförening får härmed tacksamt erkänna mottagandet af såväl eder skrifvelse som — — — — —

Hvad den af eder framställda frågan beträffar, så är beslutadt att den skall öfverlemnas till den afdelning af mötet, som kommer att afhandla

*) Vi lägga här vikt på data, emedan vi önska visa, att frågan ingick ofördröjligen efter det anledning dertill af hr Treffenberg gifvits och mer än en hel månad före mötets öppnande. Tids nog således!

punkten 9 i den för mötet antagna plan, af hvilken ni torde erhållit ett exemplar, då detta svar anländer.

Att de norrländske arbetarnes beklagliga ställning hos oss vunnit deltagande, kan i någon mån bevisas deraf att vid förra sammanträdet begäran inlemnades om insamling af medel, för att något lindra den rådande nöden. Men som ej någon gemensam kassa, ej heller någon särskild, namngifven ledare finnes och då strejken nu i det närmaste upphört, så har beslut fattats att förslaget i fråga må tillsvidare hvila.

Skulle främdeles förhållande gifva sig tillkänna, att någon eller några deltagare i strejken befinna sig i behof af pekuinär hjälp, så äro vi villige att försöka på lämpligt sätt anskaffa sådan.

Å Stockholms Arbetareförenings direktionens vägnar:

Carl Lindblad.

Frågas nu: Blef frågan, enligt formligt fattadt, framställaren vänligt delgifvet beslut, förelagd den nämnda mötesafdelningen, och huru passar detta beslut ihop med hr Hagermans sätt att, såsom mötets ordförande, lägga hinder i vägen för sådan frågas upptagande och besvarande?

Att saken synes mystisk i hög grad, lärer hvar och en medgifva. —

Vi beklaga att utrymmet är allt för inskränt för någon som helst redogörelse för hr Anton Nyströms skriftställareverksamhet på olika områden, en verksamhet som vitnar högeligen fördelaktigt om mannens frisinne, kunskaper och hjerta. Vi få här blott hänvisa till hans skrifter*).

Hr A. F. Lindström, bokhållare (?), Stockholmare, framstod såsom en bland de ifrigaste under debatten — mot personlighetsprincipen och "det simpla" folket — och lärer hans plats vara vid sidan af, eller strax före, stadsbudet Lindbeck.

Hr E. Lindqvist, vaktmästare, representerande Stockholms-sällskapet "Enighet och vänskap", utmärkte sig i mötets andra afdelning för stor förmåga att uttrycka sina tankar, manliga och ädla, till förmån för arbetaren; tadtade i ett väl motiveradt anförande regeringens ingripande i Sundsvalls-strejken och visade huru mycket bättre det varit, att regeringen användt den halfva millionen, som härtåget kostade, till lån och understöd åt arbetarne. Han bildade sålunda en skarp och uppfriskande kontrast gent emot sin bror,

*) Den gamla tiden inför den nya; positivistiska dialoger; pris 1 kr. — Positivistisk andaktsbok; hymner och språk; pris 50 öre — Kapitalets och arbetets problem; pris: 15 öre — Den positive anden af Aug. Comte (öfversättning); pris 1 kr. 50 öre, m. fl. — *l'positivismen* är namnet på ett vidlyftigare arbete, som nyss utkommit och med hvilket hr Nyström sysselsatt sig flere år. Dess pris är 6 kr.

hr *P. E. Lindqvist*, disponenten, hvilkens "moderata" och mäklande tal till fromma för de styrande och embetsmännen var ytterst pinsamt att åhöra.

Hr *J. Håkansson*, målare — detta har skrivits till oss af en mötesdeltagare, till hvilkens omdöme vi sätta högt förtroende — var under diskussionen ofta särdeles lyckad, sann och kraftig, som vanligt. En ärlig och upplyst frihetskämpe, talade han för frihandeln och de direkta skatterna och belyste skyddstullsprincipen med upprörande smugglingshistorier. Desto mera öfverraskande var, att Håkansson på det afgjordaste uppträdde mot strejk-principen. Mästare-intresset stode här fram, och han visade huru ett klart hufvud och en välment karakter kunna grumlas af de enskilda intressena. Också replikerades han särskildt af referenten, doktor Nyström, som visade, att arbetarne alldeles icke göra *uppror*, då de vägra arbeta, såsom man är alltför benägen att föreställa sig saken, utan att de begagna sig af sin obestriddiga rätt, en rätt, som för öfrigt är oskiljaktig från den enklaste art af frihetsprincip.

Hr *Bock*, instrumentmakare, född i Tyskland, svensk sedan 22 år, visade sig vara en begåfvad och ytterst frisinnad man. Hans yttrauden vitnade om ganska djupa insigter, de utmärkte sig ofta för qvickhet och dräpande kraft. Hr Bock antydde t. ex. att upphäfvandet af våra 13 biskopsstolar vore ett lämpligt medel att spara utgifterna och lindra skatterna, och han påpekade det felaktiga i att de svenske industrichefernas söner ofta danas till embetsmän i st. f. till faderns yrke, samt att patronerne icke sjelfve äro disponenter vid fabrikerne o. s. v.

Bland Stockholmsföreningarnas representanter utmärkte sig flere, men tid och utrymme medgifva ej deras upptagande i den korta förteckning vi föresatt oss, utan öfvergå vi nu till Göteborgarne. — Göteborgs arbetareförenings ordförande.

hr *J. A. Hallgren*, läroverksadjunkt, motsvarade icke vår förväntan, grundad på iakttagelser under det publicistmöte, som för några få år sedan egde rum i Linköping. En i den publicistiska världen, som ock af arbetareföreningarna, okänd personlighet, samt med en helt anspråkslös plats i skolans tjänst, lade hr Hallgren, deltagare i ofvan nämnda publicistmöte, helt öppet i dagen sina sympatier för reformsträfvandena till förmån för småtolket och sällade han sig då gerna till tidningspressens mest frisinnade män. Vi återfunno honom nu — innehafvande en högre och säkrare plats i skolan samt ordförandebefattningen i

Göteborgsföreningen — oväntadt förändrad. Vid första anblicken fann man att han ansåg sig vara en mycket betydande man i staten, en matador bland hackorna, ohågad att så innerligt som förr beblända sig med de frisinnade. En eller annan bland desse hade emellertid, under antagande att han vore sig lik, rekommenderat honom till det bästa vid kandidatlistornas uppsättande, och så mycket lättare gick det för honom att blifva utsedd till arbetaremötets vice ordförande vid sidan af hr Hagerman, hvilken han vid ordförandevallet föredragit framför kapten Mankell. Längre dröjde det icke innan hr Hallgren fick ett troligen efterlängtadt tillfälle att visa, hvares andas barn han nu blifvit. Härom har skrivits från Stockholm till "Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning" i ett mötesreferat:

Kom nu i ordningen programmets sjunde fråga, på hvilken tredje afdelningen föreslagit det här ofvan återgifna svaret. Det var gifvet, att, när den anspråkslösa frågan om pastors sjelfskrifvenhet i skolrådet hade framkallat sådan värma, den vida viktigare om rösträtten skulle göra luften het. Den omständigheten, att frågan blifvit så affattad, att svaret icke kunde innefatta ett direkt uttalande om den önskvärda gränsen för rösträttens utsträckning, utan blott om de grunder, som talade för att en utsträckning borde ske, minskade betydligt hennes omfång. Det försöktes äfven från början att lägga en ganska snäf tvångströja på talfriheten om henne, i hvilket afseende hr J. A. Hallgren från Göteborg gjorde sitt bästa, i det han sökte framtvunga ett särskildt beslut om, att intet tal om utsträckningens art och omfång skulle få ega rum. När detta misslyckats och hr Mankell visat, att åtminstone två af de i afdelningens svar förekommande särskilda punkterna tydligen inneburo ett uttalande om personlighetsprincipens tillämpning, af hvilken anledning han yrkade bifall till resolutionsförslaget, fick hr Hallgren åter ordet, och med en ifver, som hade det varit någon riksolycka på färde, bad han "mötet hjertligen att icke draga skam och hån öfver sig genom att bifalla några fantasters yrkan på allmän rösträtt och dermed draga öfver vårt land alla de olyckor, som Napoleon III beredt Frankrike genom att der införa allmän rösträtt." I ifvern utkastade han ock den beskyllningen, att då det i de djupa leden är ondt om stora karaktärer, skulle en allmän rösträtt blott leda derhän, att store arbetsgifvare kunde föra sina viljelöse arbetareskaror till valurnan, och generalerna dit kommendera sina härmassor. "Så jag målar, ty så roar mig att måla", tänkte hr Hallgren, och han lyckades verkligen drifva den andliga atmosfären några grader mot höjden.

Ja, der hade man unge hr Hallgren i all sin glans! Dem, som yrkade på rösträtt för hvarje myndig och välfrejdad, värnpliktig och skattdragande man, behagade hr Hallgren titulera "fantaster", "ett stormande framstegsparti", och deras anspråk på lika rätt för alla med lika skyldigheter stämplade han som "öfverdrifter". Uttrycket "politiskt rättslöse" vore en tom fras och passade ej in på dem, som icke ha politisk rösträtt, påstod hr

Hallgren, ty de äro ju ändå icke utan lag och förordningar, fast de ej fått eller få deltaga i dessas stiftande.

Till svar härpå yttrade en mötesdeltagare att hr Hallgren framstode oresonligare än mången högerman i förste kammaren som ändtligen kommit till den tanken, att rösträttsyrkandet vore oafvisligt. Att de medborgare, som icke ha politisk rösträtt, äro politiskt rättslöse, oaktadt de hafva af andre stiftade lagar, vore icke en fras, utan en enkel sanning. Må vi taga ett exempel! Tänk om oss att mötet vore en stat för sig och att mötesdeltagarnes stora flertal hade långa rockar och fattade beslut att endast de med långa rockar skulle stifta lagar till efterrättelse för alla! Tänk om oss vidare att hr Hallgren befundes något för kort i rocken, för att få deltaga i lagstiftningen, samt att de med långa rockar gjorde till lag att samtliga skulle sjunga marseljäsen! Måne icke hr Hallgren, sålunda tvungen att deltaga i denna sång, ville kalla sig rättslös? . . .

Flere andre uppträdde mot hr Hallgren i rösträttsfrågan, och hos de frisinnade lyckades hr H. knappt förtaga det dåliga intrycket genom att, på tal om strejker, uttrycka sundare åsigtter och ett hjertligare deltagande för de ringe. — Skada på karl!

Strax efter mötet lästes följande i "Svenske Medborgaren":

Ett litet intermezzo från afskedsfesten å "Piperska muren" anser jag mig kunna omtala. Stämningen var lifvad, och en af våra uppriktigt radikala hade hållit ett ganska "rödt" tal. Samme hr H., som var så förskräckt för den allmänna rösträtten, ville nu, midt bland de öfriga talen, föreslå en skål för --- konungen. Det kunde möjligen ha gått an i början, men nu . . . strax efter sedan man talat om hr Treffenberg och hans framfart i Norrland! Hr H. afråddes på det enträgnaste; men han var envis som en finne. Slutligen lät han dock öfvertala sig att tiga, sedan några förståndiga män spått, att han möjligen skulle bli — uthvisslad.

Jag har velat låta detta komma i dagen, emedan hr H. möjligen härigenom skulle kunna bli ihågkommen å högre ort — med en kråsnål eller ett par manchettknappar af guld. . . .

Af lätt insedt skäl trodde vi först att den, som här betecknades med bokstafven H., vore hr Hagerman, men blefvo snart nog underrättade om att det var just hr Hallgren, som på detta sätt ville hålla sig framme. Samtidigt med denna underrättelse vans upplysningen att en af de två, som ifrigast afrådde honom från att föreslå skålen, var ingen annan än — hr Hagerman, hvilken ju af egen erfarenhet visste, hvad sådant der fjesk för kungligheten kostar.

Hr Aug. Törngren, skollärare, ombud för Göteborgs arbetareförening, nära att bli riksdagsman, fick mötet att tacka för

det förut omtalade, icke illa hopkunnna resolutionsförslaget med afseende på värnpliktsangelägenheten.

Hr *S. V. Kjellberg*, skollärare, ombud för Göteborgssällskapet "Bröderna", tjenstgjorde som tredje afdelningens sekreterare och tillvann sig aktning och förtroende genom åtskilliga om sjelfständighet och rättrådighet vittnande uttalanden, samt särskildt genom ett för de fattige ömmande sinnelag.

Bland ombuden för Karlstads och Kristinebamns arbetareföreningar funnos två skolmän:

Hr *A. Segerstedt*, seminariadjunkt i Karlstad, en herre, om hvilken man gerna ville tänka det bästa, men som visade sig fullkomligt olämplig — ja, vi måste säga det, *ovärdig* — att deltaga i ett möte med uppgift att förfäkta arbetsklassens intressen. Vi bedja särskildt våre med hr Segerstedt obekante kamrater inom pressen egna detta vårt uttalande uppmärksamhet och tillit, på det att de icke må genom någon oförtjent vänlig anmälan af en eller annan skenbart folkvänlig berättelse i bokform och författad af hr S., bidraga till att hos allmänheten rekommendera en person, som icke är värd sådan rekommendation. I sitt hela uppträdande under mötet röjde hr S. folk- och frihetsfiendtlighet i så hög grad, som man blott sällan finner hos personer, icke äldre än han. Så snart ett mera frisinnadt, småfolkets rätt åsyftande förslag hunnit upptagas med utsigt att vinna mötets bifall, blef hr adjunkten riktigt sjuk, ville det tyckas, och han gaf sig icke förr, än han uppjudit hela sin, lyckligtvis ganska inskränkta, förmåga till att förvränga, förvilla och förstöra. Han drog dervid icke i betänkande att begagna, andre efter sig sjelfve dömande, småsjälars taktik, i det han tillät sig personliga tillmälen och insinuationer af betänkligaste art. — Efter hvad här yttrats, förstås väl att hr S. icke uppträdde såsom vän till rösträttsyrkandet. Det af tredje afdelningen framlagda resolutionsförslaget möttes från hans sida af ett lika ilskefullt som vaamäktigt motstånd. Hårom innehåller *Stockholms Dagblads* mötesreterat följande, hvilket vi återgifva, för att undgå misstanke för partiskhet och öfverdrift:

Hr *Segerstedt* protesterade mot frågans så väl formela som reela behandling, och påpekade att personlighetsprincipens förfaktare också satt upp streck, fast det ej syntes: en ville utesluta de fattige, en kvinnan, en annan de som på grund af t. ex. ofärdighet ej kunde fullgöra sin värnpligt o. s. v. Sådana spetsfundigheter komme man till med en dylik princip. Vill man vara konsekvent, bör man åtminstone medgifva kvinnan rösträtt. Tal. varnade för dem, som bara yrkade på rättigheter; ty de jord-

fästa våra förhoppningar och det kan hända, att de blott vilja bygga en piedestal på arbetarnes starka ryggar åt sin egen obetydlighet. (Bravorop hyssningar).

Det fögnar oss att kunna till mötets heder försäkra, att bravoropen voro både få och matta.

Äfven i andra frågor framstod hr S. lika dråplig. Mötets tredje afdelning hade föreslagit tillsättande af en komité för uppgörande af förslag till en tidning särskildt för detta lands arbetareföreningar; men hr Segerstedt afstyrkte på det ifrigaste: en sådan tidning vore visst icke nödvändig och borde alls icke komma till stånd. Det föreslagna tidningsföretaget vore farligt, ty det skulle utan tvifvel bli användt såsom agitationsmedel. Nej, nej, förkastom hvarje förslag i den riktningen! tillrådde den öfver höfvan skuggrådde, för upplysning och frihet fasande skolmannen. Och då man icke desto mindre visade sig allmänt intagen af en önskan i enlighet med afdelningens förslag, rågade vår man måttet genom att, tydligen mot bättre vetande, tillropa mötesdeltagarne: "Må hvar och en, som är böjd för att antaga förslaget, komma väl ihåg att han samtidigt med antagandet förpligtar sig till kontant bidrag, som icke lär bli obetydligt!" — Men icke heller detta skrämskott visade sig tillräckligt för afsigten, utan tjenade det endast såsom ett nytt bevis på oförsynthet. Läsaren torde, för sanningens skull, ursäktas det skarpa ordet! Att det är på sin plats, lär medgifvas af hvar och en som sammanställer hr Segerstedts varningarop med afdelningens förslag, lydande så här:

Ett gemensamt tidningsorgan anses i hög grad nyttigt och nödligt, och besluter mötet att för ändamålet utse en nämnd eller komité, som må uppgöra förslag till uppsättande och utgifvande af en tidskrift eller tidning, redigerad af en af komitén tillsatt person i samråd med och under kontroll af samma komité. Komiténs förslag underställes de olika föreningarnas pröfning och beslut.

Vi trotsa hvem som helst att här finna ett enda ord, bindande till pekuniär utgift den, som röstade ja till detta förslag.

Ännu ett exempel! Vederbörande mötesafdelning hade framlagt följande förslag till resolution:

Fredliga arbetsinställelser eller striker kunna icke anses oberättigade eller olagliga, men aflöpa, om de icke äro särdeles väl förberedda och anordnade, vanligtvis vida mera till arbetarnes skada än gagn.

Detta blef af mötet godkändt. Men äfven härvidlag lät hr Segerstedt sitt mot arbetarne i grund och botten afvoga sinne skymta fram. Då han icke hade utsigt att få det hela af mötet förkastadt, yrkade han antagandet af ett tillägg:

Allt tryck och tvång från de strejkandes sida på andra arbetare, som vilja arbeta, ogillas uttryckligen.

Hvad hr Segerstedt här ville ha sagdt, är i och för sig fullkomligt på sin plats, men detta tillägg måste tyckas öfverflödigt, ty dess mening inbegripes i resolutionens första ord (se ofvan!): "Fredliga arbetsinställelser o. s. v." Dessutom, ansåg hr Segerstedt nödigt att arbetarne två gånger i samma punkt påmindes om att arbetsinställelser måste, för att ej stämplas som olagliga, vara fredliga (eller, för att begagna hans ord, "fria från allt tryck och tvång från de strejkandes sida") hvarför tyckte han icke äfven det nödigt, att myndigheterna samtidigt, åtminstone en gång, påmindes om det oberättigade i allt tryck och tvång från deras sida, för arbetsgifvarne, mot arbetarne?

Vi anse oss ej böra neka plats för följande, nyss ingånget från Stockholm och åtföljdt af författarens namn:

Hvad angår seminariadjunkten S., kunde man ej annat än på det högsta förvåna sig öfver hans öfver höfvan presterligt seminariska åsigt i undervisningsfrågan. Af en man, som gör anspråk på att vara en ledare (och, enligt hans eget löfte, en frisinnad ledare) för Sveriges skollärarekår, kunde vi minst vänta ett försvar för de förvrängda förnufts- och andedödade seminariimetoderna och den ännu rådande döda utanläsningen. Lika litet som vi af utgifvaren af "Folkskolans Veckoblad", eller hvad tidningen nu heter, hade väntat ett försvar för pastors sjelfskrifvenhet till ordförande i skolrådet, lika litet hade vi väntat att han gent emot en frisinnad och i skolväg sannolikt mera erfaren lärares ord skulle med dumma och elaka insinuationer försvara den s. k. normalläsordningen för svenska folkskolan. Men hans motståndare hade varit redaktör för en skoltidning, som alltid tog bladet från munnen och höll tummen på ögat på herrar seminarilärare . . . Hvilken som förlorade på anfallet, icke var det föremålet för hr Segerstedts ondska, ty hos flertalet Stockholmsarbetare står herr L. O. Huddih så högt i anseende, att det fordras dussintals seminariilärare för att nedgöra honom.

Det nu anförda är helt visst nog, för att hr Segerstedt icke skall lyckas hos de frisinnade, som läsa vår tidning, framställa sig såsom en arbetarevän. Alla de som deltog i mötet ha säkert funnit, hvad han går för. Också ådrog han sig under diskussionen åtskilliga stränga tillrättavisningar af män sådane som kapten Mankell och jernarbetaren Eriksson m. fl. Från denne junker vända vi oss nu till en annan skolkarl,

hr K. A. Grundel, läroverkskollega i Kristinehamn, en äldre man, bildad, folkvänlig och frisinnad. Att Kristinehams arbetareförening har allt skäl att känna sig stolt öfver denne ledamot, inses genast vid betraktande af det tillägg till rösträttsresolutionen, som utgick från hr Grundel och antogs af mötet. Enligt

detta tillägg af hr Grundel förklarade mötet att ett bland skälen, hvarför arbetarne böra och kunna fordra en jemnare fördelning af rösträtten (den kommunala), är detta:

att de förmögnare missbrukat sin, förmedelst nuvarande röstgrund befintliga makt genom att mångenstädes ifrån kommunernas representation utestänga män, som kunnat föra de mindre bemedlade arbetarnes talan.

Vi alla, småfolk och venstermän, som känna stadsfullmäktiges högst oegentliga sammansättning, olidliga tryck och mångenstädes totalt ruinerande lagstiftning, vi veta väl att hr Grundel här skaffat rum för en beaktansvärd, obestridlig sanning.

Till hr Grundels heder må för öfrigt anföras att ofvan nämnde hr Segerstedt, glömsk af ålderns och erfarenhetens förtärdhet, på ett mindre passande sätt uppträdde mot honom under mötets öfverläggningar, i det han (tit. Segerstedt), då hr Grundel ville anföras ett eller annat förhållande i någon viss kommun såsom skäl för sin åsigt, hvilken ock enhälligt godkändes af mötet, tillät sig, bland annat, en tillrättavisande "anhållan" att *blifva förskonad från föreläsningar rörande kommunala enskildheter* — liksom icke just det vore fullkomligt på sin plats och ledande till bestämd öfvertygelse, samt till derpå grundade kloka beslut, att framdraga ett exempel härifrån och ett annat derifrån! — hvarjemte hr Segerstedt sedan rågade mättet genom att i sin stads tidning ytterligare (i ett slags mötesreferat) uppträda mot hr Grundel så, att den ärlige, upplyste mannen funnit sig föranlåten att genom samma tidning förklara att hr Segerstedts "referat" är "hvarken exakt eller opartiskt, utan rätt mycket färgadt af referentens afsigt att framställa motståndares yttranden i en falsk belysning". — Hr Segerstedts motsatta hållning "får väl," säger hr Grundel i sin försvarsskrift, "förklaras genom någon skillnad mellan våra ståndpunkter i frågan (om pastors själskrifvenhet till ordörandeplatsen i skolråd), som så torde kunna uttryckas, att då jag abstraherar från min egenskap af statens löntagande tjänsteman, när jag uppträder såsom en arbetareförenings ombud på ett arbetaremöte, referenten (hr Segerstedt) — ej blott i denna fråga — torde hafva gjort tvert om".

Hr *Liss Olof Larsson*, "länge dalkarlen", riksdagsmannen, var en för de flesta oväntad uppenbarelse vid detta möte. Gud vet, hvarför han egentligen inskrifvit sig bland deltagarne. Han befann sig i Stockholm för något offentligt värf och tyckte väl att tiden blef lång, om han sysselsatte sig med detta ensamt. Huru som helst, hr *Liss Olof Larsson* lyste stundtals under mötets öf-

verläggningar med sin höga närvaro, och en gång hörde vi honom taga ordet. Det var i rösträttsfrågan. Han utmärkte sig då, hvarken bättre eller sämre än en vanlig bränvinsadvokat. Hans höghet förestälde naturligtvis mötet att, ville det vinna något, måste det gå moderat till väga (underförstådt: alldeles som landtmannapartiet). Genom att begära rösträttens utsträckande till hvarje myndig, välfrejdad, värnpliktig, sig sjelf försörjande medborgare, skulle man visa sig sjelf omogen för rösträtt, menade vår landtman tro på. Mötet stiftade ej grundlag, påminte hr L. O. Larsson och lät förstå att, för att behaga och möjligen inverka på dem som göra det (landtmannapartiet), måste mötet iakttaga moderation. Hr L. O. Larsson klappade faderligt mötet på hufvudet, i det han sade: Låt nu se, du är förståndig, snäll och beskedlig! — Och så företog sig den store maunen att smått "vri'a och vränga" på resolutionsförslagets ordalydelse, samt att drifva litet med en och annan sanning. Han begrep icke bättre, fader Liss Olof. Först påstod han att man gifvit sig en allt för stor omyndighetsförklaring i resolutionen, då man sagt att arbetarnes hela väl och ve bero af riksdagen. Och likväl förhåller det sig så, ty riksdagen eger makt att "hålla igen" gent emot en extravagant regerings vidt sväfvande plauer, hvilkas utförande bestämdt skulle medföra total undergång, men å andra sidan kan riksdagen ock genom att göra gemensam sak med en sådan regering störta folket i det djupaste elände; och får således sägas att svenske arbetarens, såväl som hela svenska folkets, öde ligger i svenska riksförsamlingens händer. — Man hade, advocerade hr L. O. Larsson vidare, påstått att det vore okristligt att hålla penningen som gradmätare för det menckliga värdet, men detta är *oundvikligt* (!!), till och med i arbetaresamfund; ja, till och med vid detta möte vore penningen gradmätare, då det ju fordrades att hafva 3 kronor för att få vara med. — Denna snygga advokatyrr bemöttes värdigt af en mötesdeltagare med påminnelsen om, att med denna utgift af 3 kr. vore dock förenade med åtskilliga förmåner, såsom titlträde till Stockholms arbetareförenings lokaler, rättighet att deltaga i mötets öfverläggningar, tillfälle att resa på jernväg för halfva priset o. s. v., hvaremot inga skyldigheter från mötets sida pålagts icke-deltagare; men dem under det politiska strecket betungar man med skyldigheter utan motsvarande rättigheter. Deri låge den väsentliga skilnad, hr Liss Olof Larsson icke kunde eller icke ville se.

Hr Liss Olofs tal gick för resten ut på att göra narr af bemödandet att få bort det politiska strecket till förmån för

hvarje myndig, välfrejdad, värnpliktig sjelfförsörjare. Så t. ex. framhöll han det som ett vapen mot detta bemödande, att de frisinnade satt ett annat streck, en ålder af 21 år, för rösträtten. Och så skrattade hr L. åt, att äfven de som ropade *bort med strecket!* sjelfve anbragte streck här eller der.

Vi tro att hr Liss Olof Larsson, hellre än att framföra sådant nonsens, bort iakttaga tystnad, ty i egenskap af en framstående landtmannapartist nedsatte han, genom den misslyckade vindikationen i konservatismens intresse, landtmannapartiets anseende hos mången, som hittills troget stått på dess sida mot intelligenspartiet. Vi skulle vilja råda hr Liss Olof Larsson att icke allt för djerft trotsa på landtmannapartiets än varande maktställning, ty denna ställning kan omöjligt uppehållas utan stöd af den frisinnade pressen och af den allmänna opinionen; men stödet kan lätt nog förloras genom öfvermodiga fingervisningar, hånliga, ohållbara invändningar och fortsatt motstånd mot reformrikanden, som äro fullt berättigade.*)

Hr J. O. Ahlin, ombud för Enköpings arbetareförening. När herr Ahlin uppträdde, så skedde det med största bestämdhet, så, att han framkallade en och annan mycket liflig protest från de "moderates" sida. I fråga om religionsundervisningen i skolorna utmärkte sig hr Ahlin i synnerhet bland dem som klandrade denna,

*) Vid valet mellan det "politiskt kloka" och det "moraliskt rätta" i rösträttsfrågan ställa vi oss utan betänkande på det sednares sida och fråga icke synnerligt efter det kloka, när detta, som här, innebär en stor orättvisa. Dessutom, här vid arbetaremötet gälde det ju icke att stifta lag, utan endast att uttrycka sunda och rättvisa principer. Detta tillät sig ett ombud från Linköping påpeka, och detsamma har sedermera sagts af den mera kloka Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning med följande ord:

"Den mera principiella meningen vann seger, med ett ringa flertal, öfver den, så att säga, mera praktiska. Hade frågan väckts vid riksdagen, hade det utan tvifve! varit riktigare att omfatta den senare meningen, men då det här gälde en meningsyttring från ett arbetaremöte, kunde man lika gerna hålla på den grundsatsen. Man har visserligen en sådan i erläggandet af direkt inkomstskatt, hvilket innebär nedflyttande af "streck" till en inkomst af 400 kronor, men dervid må ej förbises, att den "indirekta" skatten, uti tullafgifter, bränvinsafgifter, m. m., erlägges äfven af dem, som undgå den direkta skatten, och att denna skatt till staten, liksom till kommunen, går till rätt höga belopp. Härtill kommer ock den allmänna värnpligten; skall staten hafva rätt att med tvång tillegna sig en mans tid och arbetskraft, likasom ock en god del af hans arbetsförtjenst, i och för sitt försvarsverk, så må denne man också åtnjuta den medborgerliga rättighet, som ligger i att deltaga i val af de folkombud, i hvilkas hand frågorna om krig och fred samt om öfvingstidens utsträckning väsentligen ligga.

Det han påstod att den hittills använda metoden är högst sårande för ett verkligt religiöst sinne. Inpräntande af dogmer, af mycket tvifvelaktigt värde, har gjorts till hufvudsak, men finge hr Ahlin råda, skulle religionsundervisningen vara konfessionslös, ty, påstod hr A., religionsfrihet kan icke sägas existera, då alla barn undervisas i en viss kyrkas dogmer och med all makt tillhållas att tro på dessa dogmer. För öfrigt framhöll hr A., stricte dragande konsekvenserna ur gifna premisser, att qvinnan, lika väl som mannen, är röstberättigad och att hans grunder för allmänna rösträttigheten vore icke så mycket, (eller hufvudsakligen) människovärdet, utan att han på den gamla grunden (skatten) kom till precis samma resultat som andra på grund af människovärdet, ity att hvarje man och qvinna skattar till staten (mantalspenningar) och till kommunen (personel afgift till prest, kyrka och skola).

Hr H. Asklund, boktryckare, ombud för Falu arbetareförening, utgifvare af den lilla frisinnade Faluposten, talade icke så ofta, men man lär kunna vara säker på att han vid "voteringa" stod på rätta sidan.

Hr A. Andersson-Eidenberg, f. d. redaktör af tidn. "Svenske Medborgaren", må här nämnas bland i mötet deltagande tidningsmän. Det är egentligen honom mötet har att tacka för det antagna förslaget till svar på första punkten af programmets 6:te fråga*). Han var den som uppsatte detta resolutionsförslag, och Östgötens utgifvare, som af någon tidning angifvits som dess uppställare, var endast dess frambärare till 3:dje afdelningen.

Hr Mengel — allmänt känd under namnet Göteborgspostens Göran — får ej uteslutas ur förteckningen öfver tidningsmän som deltog i arbetaremötet. Han var icke vald att representera någon förening, utan hade kommit tillstädes genom andans tillskyndelse och förhöll sig, så långt vi veta, mycket skickeligt. En konservatismens vapendragare, hade han kanske funderat på att, om och när så bure till, under debatten med sin "talande tunga" rikta ett hugg mot de frisinnades ideal, men kanske inverkade på honom en hr Segerstedts oförsynta uppträdande derhän, att han, rodnande på kamratens vägnar, kom till bättre tankar. Vi hörde icke hr Mengel yttra sig någon gång under de allmänna sammanträdena; men då mötets andra afdelning diskuterade tullfrågan, begärde han ordet, har man sagt oss, och förfäktade på

*) Huru kunna arbetare i städer och på landsbygden hvar för sig eller gemensamt bäst befördra sparsamhet, nykterhet och måttligt bruk af starka drycker?

ett lyckligt sätt frihandelsprinciperna. För resten sågs han än här och än der hos de särskilda afdelningarna — de allmänna sammanträdena öfvervar han från början till slut — och visade sig ganska öfverseende och tryntlig. Hans hufvudsakliga uppgift härvidlag var väl att tjena Göteborgsposten som mötesreferent. Också har hans referat upptagit många spalter i nämnda tidning. Annat var ej att vänta, än att han skulle begagna tillfället att offentligt gifva de verkligt frisinnade mötesdeltagarna och deras goda sak en och annan släng, men, fast på sina ställen bittert och orättvist, är mötesreferatet i Göteborgsposten på det hela hyggligt nog — för att vara af "Göran".

Hr *Birger Hallén*, tidningsredaktör, ombud för Gefle arbetareförening, en till sitt yttre — och troligen äfven till sitt inre — mycket fin, ung man, som gerna satt bredvid seminariadjunkten Segerstedt, då platsen vid den riksbekante tidningskorrespondenten Mengels sida ej var ledig. Hr Hallén begärde icke ofta ordet för att låta veta sin åsigt, men man lär dock kunna taga för afgjordt att han tillhör de "moderate", så mycket hellre eftersom han hade vänligheten att enskildt uppmana en viss mötesdeltagare från Linköping att köra vackert i backarne.

Hr *Isidor Kjellberg* från Linköping, tidningsman. Läsaren behagade ursäkta att vi upptaga detta namn i denna förteckning! Det sker af aktning, för den förening, bland hvars ombud Kjellberg var ett och hvilken har rätt att fordra en förklaring med afseende på en och annan tidningsuppgift rörande detta ombuds uppträdande. Mannen i fråga är, enligt vårt förmenande, *sansadt* liberal och fordrar således af sig sjelf och andre lydnad för gällande lagar, äfven om han uppträder med yrkandet att en och annan af desse lagar måtte ändras eller förkastas. Nu har det emellertid icke velat sig bättre än så, att Kjellberg blifvit, helt visst med orätt, af både bundsförvandter och motståndare utpekad såsom en till ytterlighet radikal person, och särskildt strax före mötets öppnande roade sig några tidningar med att spå att vid mötet "ångan skulle komma att drivas upp ända till högtryck" (?) o. s. v., o. s. v., tack vare ifrågavarande K. Icke underligt då, att en för det inbillade röda spöket så ytterst uppskrämd herre, som mötets ordförande, hr Hagerman, med flere lika lättrörde mötesdeltagare intogos af den föreställningen, att allt hvad kunde utgå från K:s mun vore af sjelva den onde, och att isynnerhet den som förde klubban borde mota honom på alla håll. Och så inträffade gång efter annan att under diskussionen samme K., un-

der en eller annan förevändning, stördes eller afbröts medelst klubbslag och hyssningar, så att hvad han ville framföra blef bestående af endast halfva meningar. Så t. ex. fick K., fast ej utan protester, yttra att, skulle i närmaste framtid socialism eller nihilism befinnas hafva inträngt här i landet, så lärer detta böra dateras från den dag, då landshöfding Treffenberg med bajonetternas tillhjälp sprängde den Sundsvallska strejken, en fredlig arbetsinställelse, och sålunda sådde bitterhet mot samhälle och stat i många tusen redlige arbetares sinne, men talaren tilläts icke, till följd af ordförandens våldsamma åtgärd mot yttranderätten, att dertill foga slutsatsen: *för att, om möjligt, godtgöra och försona denna myndigheternas bragd mot de norrländske arbetarne, är så mycket nödvändigare att vårt lands arbetsklass ändtligen medgifves politisk rösträtt.* Flere sådana exempel skulle kunna anföras, men vi afstå derifrån, så mycket hellre alldenstund K. dock i hufvudsak vann seger, genom att få sitt, på personlighetsprincipen grundade förslag till rösträttsresolution antaget af mötet.

Hr H. Halldin, från Örebro, fabrikör, ledamot af riksdagens andre kammare, är, i vårt tycke, en man att taga vara på. Sin plats såsom deltagare i arbetaremötet fylde han förträffligt. Han rörde sig här fullkomligt ogeneradt och visade sig väl förtrogen med arbetsklassens angelägenheter. Under de allmänna öfverläggningarna yttrade han sig icke ofta, men när han någon gång tog ordet, kunde man vara viss om att få värderika upplysningar och kloka råd. I tredje afdelningen behandlade han bränvinsfrågan grundligare än någon annan. Hans föredrag i det ämnet bör helt visst räknas till mötets värderikaste såsom vitnade om mera ovanlig sakkännedom och om mycket rik känsla. Hr Halldin är verkligt frisinnad; hans varmaste sympatier äro för småfolket. Man finner det tydligt äfven då han, af den meningen att tiden för någon i fråga satt reform icke än är inne, säger blott det minsta till dess fördel. Strängt rättrådig, sjelfständig och karaktersfast, huser hr H. en liflig förhoppning om det rättas slutliga seger. Under debatten iakttager han en pris- och afundsvärd lugn hållning. Hans rörelser äro hofsamma, väl afmätta, och likväl får ej sägas att de visa sig föreakrifna af någon beräkнад, öfverdrifven försigtighet. Hr Halldin tyckes, utan att hafva sökt det, vara i besittning af detta *lagom*, som för mången är svårt, för att ej säga omöjligt, att finna. Vi äro glade att ha gjort den redlige mannens närmare bekantskap och våga hoppas att han fortfarande skall i st. f. landshöfding Bergström komma att vid riksdagen representera Örebro.

Det tillhör oss att i denna berättelse upptaga för sig en och annan mötesdeltagare från Östergötland.

Hr *O. T. Cederqvist*, urfabrikör, ombud för Linköpings arbetareförening, uppställdes som kandidat, först för en och sedan för en annan förtroendepost vid mötet; och särskildt framhöll man lämpligheten af att hr Cederqvist valdes till ordförande för tredje afdelningen, som fått på sin lott rösträttsfrågan, i hvilken den förening (Linköpings), hvars ordförande hr C. är, medelst petitionen till k. m:t uttalat sig för personlighetsprincipen; men hr C. hade knappt hunnit föreslås till en eller annan befattning, innan han undanbad sig, med åberopande af den paragraf i mötesprogrammet som lyder: "Dock eger en hvar undanbedja eller afsäga sig val"; och har man att endast häri söka orsaken till att hr C. blef hvarken ordförande, sekreterare eller referent. Hr Cederqvists röst för personlighetsprincipen tog man för alldeles gifven; men så föll det sig icke bättre än att, när det efter en ganska het diskussion — i hvilken hr Cederqvist *icke* deltog — kommit till öppen votering, hr C. hemtade frisk luft i förstugan, då hans namn uppropades, så att hans röst blef oanvänd. Hr Cederqvist höll sig afsigtligt undan, då omröstningen försiggick, har någon spjufver velat göra troligt, under påstående att han tog värmen i salen till förevändning; men denna beskyllning tillbakavisa vi. Vår öfvertygelse är att hr C. slutligen fann luften derinne olidlig, tack vare seminariadjunkten Segerstedts och andre intelligensers ohållbara anmärkningar mot den af hr C. så innerligt omhuldade personlighetsprincipen, så att han icke stod ut längre. Att han åter kom in först, när omröstningen redan egt rum, det var för honom, liksom för den goda saken, en mycket förarglig otur — ingenting annat. Otur var också det, att hr Cederqvist i fjor, till följd af någon tids utflykt från staden, blef förekommen, så att en annan under hans bortavaro inom Linköpings arbetareförening väckte ett förslag (hvars framläggande skulle varit *honom* ett sannt nöje) om en petition till k. m:t angående *allmän* rösträtt. När hr Cederqvist återkom, hade detta förslag, honom ovetande, hunnit antagas af föreningen, men för hr C. återstod dock nöjet att leda förhandlingarna under de sammanträden då petitionsförslaget granskades. Medlemmarne af Linköpings arbetareförening minnas väl hurusom, då petitionen låg färdig att underskrifvas och en hemställan gjordes, om det icke vore nog att, af styrelsen, ordföranden ensam undertecknade den *på föreningens vägnar*, hr Cederqvist tog illa vid sig och förklarade att hellre finge petitionen ligga utan underskrift. Någon ville häri hos hr Cederqvist

se fruktan för ett så der utan namngifne medbrottslingar träda fram för kongl. majestät, och för hela världen för resten, med ett så radikalt yrkande, men vi insågo genast att hr Cederqvist motsatte sig framställningen endast därför att han ansåg, det vore illa handladt mot öfrige styrelsemedlemmar, att man icke låte äfven deras namn varda förbundne med den, rättvisa fordrande, hedrande petitionen. — Pass på, såde en ohjelpig Thomas, hvilken vi delgafvo denna vår uppfattning, att icke den ärade ordföranden följer den försigtige biskop Braska exempel och smugglar under sitt sigill orden: "Härtill är jag nödd och tvungen!" — Vik hädan, ovärdige! ropade vi och förutsade att vid det stundande arbetare-mötet komme hr C. helt visst att genom sitt uppträdande stoppa munnen till på belackarne — och så skulle just i det afgörande ögonblicket hr C. glömma sig qvar i förstugan! . . . Aj! Ack, förstugor borde aldrig finnas till! . . .

Hr *C. J. T. Jonsson*, sadelmakare, ombud för Linköpings arbetareförening, plågades icke så illa af värmen. Han satt qvar på sin plats och svarade i sin tur ett ljudligt ja till den rösträtts-resolution, som stälts på personlighetsprincipen: lika för alla.

Hr *Birger Lund*, barberare, ombud för Linköpings andra hundraförening, gaf äfvenledes de frisinnades resolutionsförslag sitt fulla bifall.

Hr *Oskar Göranson*, byggmästare, ledamot af Linköpings arbetareförening, sakuade, såsom icke särskildt valdt ombud, rösträtt vid detta möte, men man kan vara säker på att han i sitt hjerta sade ja och amen till samma rösträttsresolution.

Hr *C. U. Björkman*, valsverksbokhållare och arbetareförenings-ordförande, samt

Hr *A. Östeman*, filare, voro de af Metala verkstads arbetareförening utsedda ombuden. Att desse jernets män icke svigtade för de konservatives påtryckning eller sveko den goda saken och sin frisinnade förenings förtroende, lär knappt behöfva försäkras. Deras röster i rösträttsfrågan föllo naturligtvis på rätta sidan.

Hr *A. P. Rundblom*, provisor, ombud för Östra Eneby arbetareförening, är, säge hvad man vill om hans envishet m. m., en kärnkarl. Vi kände honom långt förut. Många veta vi icke så lifvade och outtröttligt verksamme för arbetareföreningsidén, som han med det manliga ansigtsuttrycket och den fasta, alltid konsekventa hållningen. Af innerlig öfvertygelse tog han en gång plats bland folkets män, och den platsen behöll han alltid, en vaken, på tidens tecken aktande, kämpe för de frisinnade idéerna.

Till sitt yttre såväl som till sitt inre har han stor likhet med den hofsamme Örebro-riksdagsmannen Halldin. Vid mötet förnekade han sig icke: för rösträttsresolutionen uttryckte han sitt gillande.

Hr *J. Hangelundh*, fabrikör, ombud för Norrköpings arbetareförening, visade sig vara en försigtig herre och en som hade svårt att få saken klar för sig. Så snart tredje afdelningens referent hunnit uppläsa resolutionsförslaget i rösträttsfrågan, skyndade hr H. att med häftighet yrka återremiss, för att få utredt huru långt afdelningen egentligen önskade rösträtten utsträckt. Men detta yrkande blef ej bifallet, och i förargelsen underlät hr H. sedermera att deltaga i omröstningen, så att, fick hr H. ej veta hvad afdelningen menade, så fick ej heller mötet veta hr H:s åsigt. -- Om de två andra ombuden för Norrköpings arbetareförening, postvaktmästaren *Schelin* och bokhållaren *Jarl*, ha vi icke mycket att säga, endast det, att de röstade mot rösträttens utsträckande till *alle* myndige, värnpligtige, sig sjelfve försörjande arbetare, af hvilka en stor mängd är tillfinnandes i Norrköping. Norrköpings arbetareförening tyckes mycket svag för vaktmästare, att döma af att både dess ordförande (hr *Blohm*) och dess v. ordförande (hr *Schelin*) innehafva vaktmästareembete. Det är dock ett gammalt rön att, lika lifvade och frisinnade som de unge, extra vaktmästarne äro, lika motvillige och konservative äro de äldre, ordinarie, hvilkas halfbildning sticker så mycket bjertare fram, emedan de söka att antaga sina förmäns, tjenstemännens, kamrerarnes och direktörernas later, på samma gång som de mer eller mindre öfvergå till desses mindre folkliga åsigter. En vaktmästare, som varit med i verket en längre tid, räknar sig till herrar embetsmän, vida mer än den gamle klockaren räknar sig till presterskapet, och det är ej utan, att han från sin inbillade höga ställning blickar ned på småfolket, de simple arbetare, under föreställningen att de stå långt under honom. Vare detta sagdt om vaktmästare i allmänhet och med erkännande af att undantag gifvas, samt att äfven de, som tänka det mesta om sig sjelfve, kunna vara, och oftast äro, i grund och botten hederliga karlar. Af det här påpekade förhållandet lärer imellertid kunna förklaras hvarför vice ordföranden, vaktmästaren *Schelin*, genom att rösta mot mötets beslut tillkännagaf den åsigten, att en stor del af hans stads, jemte tusentals andre sträfsamme, ärlige arbetare äro ovärdige politisk rösträtt och böra qvarhållas i ett, dem och samhället förnedrande, omyndighetstillstånd. Negrerna i Nordamerikas förenta stater, äro, fast födde slafvar, nu i besittning af en fri medborgares politiska rättigheter, men hr *Schelin* anser dock att de

"frihorne" svenske arbetarne icke böra medgifvas samma rättigheter. I början af detta år uttalade sig Norrköpings arbetareförening bestämdt för personlighetsprincipen, i det hon godkände och underskref den från Linköpings arbetareförening utgångna petitionen, och något underligt måste således det tyckas, att hon såsom sina ombud skickade till arbetaremötet personer, hvilka stälde sig i strid mot hennes egen, nyss förut öppet uttryckta åsigt om arbetarens värde och rättigheter såsom människa och medborgare. Vi förmoda att den aktade föreningen vid nästa val skall visa bättre urskiljning. —

J. J. Winge är namnet på ett ombud för någon annan förening af arbetare i Norrköping, hvilket namn icke finnes i den genom mötesbestyrelsens försorg tryckta förteckningen, förmodligen därför att detta ombuds anmälan ingick efter den bestämda tiden. Hr *Winge* kom dock tids nog för att få deltaga i öfverläggningarna och besluten, och det är oss en fögnad att kunna säga dem, som honom sändt hade, att han väl motsvarade deras förtroende och förfäktade arbetarnes intressen efter bästa förmåga, frisinnadt och sjelfständigt. I rösträttsfrågan voterade han med dem, som icke vilja att någon enda sjelfförsörjare skall hållas rättslös.

Hr *A. Zotterman*, direktör för en döfstumme-anstalt. ombud för *Vadstena arbetareförening*. *Svedenborg*, "andeskådaren", har uppenbarat, att i andeverlden, på andra sidan grafven, likstämninge liksom omedvetet geuast dragas till hvarandra och bilda något slags samhälle; men att andarne medan de ännu befinna sig i den kroppsliga hyddan sålunda draga hvarandra till sig, tyckte vi oss märka deraf, att hr *Z.* under mötets sammanträden allt ifrån början höll sig troget vid den ofta omtalade seminarriadjunkten *Segerstedts* sida. Också låg själsfrändskapen mellan desse både herrar i öppen dag. De sekunderade och röstade med hvarandra i både likt och olik. Hr *Z.* stretade af alla krafter mot strömmen och märkte i ifvern icke, huru han gång efter annan tog sig vatten öfver hufvudet. Det var i allmänhet ledsamt att iakttaga hans ansträngningar i galen riktning, men öfvervägande löje väckte han genom att, drifvande sitt nit i konservatismens tjänst till sin spets, icke blott rösta mot förslaget att tänka på en tidning särskildt för arbetareföreningarna, utan äfven, då förslaget likväl af mötet antagits, resa sig upp och begära att få sin reservation förd till protokollet. Hr *Z:s* beteende var nu och då så besynnerligt, att vi icke rätt visste huru det borde beteck-

as, men efter att i Vadstena Läns tidning hafva läst en af honom författad mötesberättelse, är det oss lättare att fälla ett omdöme. Hr Z. torde vara en i själ och hjerta välmenande man; men då han sysselsätter sitt hufvud med allmänna frågor, sådana som behandlades af arbetaremötet, lider han af begreppsförvirring, som gör honom i viss mån otillräknelig. — I förteckningen finna vi äfven hr A. Norén såsom af Vadstenaföreningen valdt ombud, och det är att beklaga att utgifvaren af den lilla väl redigerade Vadstena Läns Tidning var hindrad att deltaga i mötet. Hr Norén en frisinnad arbetarevän, hade helt visst hedrat sin förening mycket mer än hr Z., som här icke kommit på sin rätta plats. Hr Z., det förstås, var icke med om rösträttens utsträckande till hvarje myndig, sig sjelfförsörjande medborgare — visst icke!

Hr C. J. Åman, snickare, ledamot af Söderköpings arbetareförening, utmärkte sig inför mötet, som annanstädes, såsom en äftrig anhängare af skyddstullsprincipen. Han hade lärt sig utantill ett föredrag om tullfrihetens vådor, och det lät han höra först inom vederb. afdelning och sedan vid ett allmänt sammanträde. Många brydde sig ej om att så noga lyssna till honom, och det var illa nog, ty ett så energiskt uppträdande bjuder dock aktning för mannen, äfven fast hans åsigter och tal grunda sig på missuppfattning.

Beriktigande.

Då hälften af denna lilla bok redan låg färdigtryckt erhöles vi från Stockholms arbetareförenings sekreterare, hr Carl Lindblad, ett bref, innehållande följande upplysning: "Eder skrifvelse*) lades till handlingarna, sedan beslut fattats att densamma skulle hänföras till punkten g, och blef der liggande till följd af min glömska. Jag skulle hafva remitterat den till mötesnämnden eller styrelsen, men kom ej att tänka derpå i tid." — Hr Lindblad slutar med att beklaga sin försummelse, helst som hr Hagerman nu fått skulden därför. — Med afseende på denna hr Lindblads öppna förklaring må här endast det sägas, att hr Hagermans skuldregister icke synnerligt minskas deraf.

Slutord.

Fast många flere mötesdeltagare gjort sig förtjente af ett särskildt omnämnande, måste vi här sluta vår öfversigt. Vi anseckna, att af de omkring 135 föreningsombuden voro åtminstone

*) Upptagande anhållan att få framlagd för mötet frågan om hr Larsson och Sundsvalls-strejken.

53 (icke långt ifrån hälften således) *icke*-arbetare, utan fabrikörer, bokhållare, tidningsmän, samt handlande, organister, skolmän, grosshandlare o. s. v. Vid betraktande af denna mötets sammansättning, har man så mycket större skäl att glädja sig åt mötets resultat.

Fosterlands- och arbetarevännen motser med godt hopp ett andra och många derefter följande möten, liknande detta, så mycket nödvändigare och bättre på sin plats, så länge arbetsklassen är utestängd från valurnan och riksförsamlingen. Den svenske arbetarens både rättighet och skyldighet är att göra sin önskan känd och sin vilja gällande gent emot dem, som envisas att kvarhålla honom i politiskt omyndighetstillstånd. Vi se helst att hans berättigade anspråk drifvas igenom på fullkomligt fredlig väg, men vi tillbakavisa påståendet, att han bör iakttaga slafvens bugande, krypande hållning. Han — och ej heller någon annan — må icke glömma att de medborgerliga förmåner, som han än saknar, har han att begära, *icke som en gunst*, utan som en *rättighet*. Träde han således fram så, som det anstår *en man*, icke bönfällande och med krökt rygg, utan med högturen panna, värdigt fordrande hvad honom med all rätt tillkommer! Må han, långt ifrån att tåligt underkasta sig, på det kraftigaste protestera mot ett dåd, sådant som det nyligen mot arbetarne i Norrland utförda, ett det sorgligaste och på samma gång det mest otvetydiga bevis på, huru lågt de på samhällets höjder i vårt land än hålla den "frie" arbetaren. Må svenske arbetaren, om åter utsatt för en sådan våldsgerning, bemöta densamma så, att man för all framtid förlorar lusten till ett upprepande för tredje gången! Ty så länge han låter behandla sig på sådant sätt, skall man säkerligen behålla sin ringaktning för hans person och hela hans klass. Visa arbetarne deremot, att de besitta den frie mannens, för förolämpningar ömtåliga själfkänsla, förenad med den upplyste medborgarens vett, och hålla de enigt tillsammans för nående af det stora målet: *Frihet och Jemnlighet*, skall man *icke våga* fortfarande mot-sätta sig: man skall ledas till besinning af, att *tålmodet kan ta slut*.

Gud skydde vårt älskade fosterland!
Gud vare med svenske arbetaren!

53 (icke långt ifrån hälften således) icke-arbetare, utan fabrikörer, bokhållare, tidningsmän, samt handlande, organister, skolmän, grosshandlare o. s. v. Vid betraktande af denna mötets sammansättning, har man så mycket större skäl att glädja sig åt mötets resultat.

Fosterlands- och arbetarevännen motser med godt hopp ett andra och många derefter följande möten, liknande detta, så mycket nödvändigare och bättre på sin plats, så länge arbetsklassen är utestängd från valurnan och riksförsamlingen. Den svenske arbetarens både rättighet och skyldighet är att göra sin önskan känd och sin vilja gällande gent emot dem, som envisas att kvarhålla honom i politiskt omyndighetstillstånd. Vi se helst att hans berättigade anspråk drifvas igenom på fullkomligt fredlig väg, men vi tillbakavisa påståendet, att han bör iakttaga slafvens bugande, krypande hållning. Han — och ej heller någon annan — må icke glömma att de medborgerliga förmåner, som han än saknar, har han att begära, icke som en gunst, utan som en rättighet. Träde han således fram så, som det anstår en man, icke bönfällande och med krökt rygg, utan med högturen panna, värdigt fordrande hvad honom med all rätt tillkommer! Må han, långt ifrån att tåligt underkasta sig, på det kraftigaste protestera mot ett dåd, sådant som det nyligen mot arbetarne i Norrland utförda, ett det sorgligaste och på samma gång det mest otvetydiga bevis på, huru lågt de på samhällets höjder i vårt land än hålla den "frie" arbetaren. Må svenske arbetaren, om åter utsatt för en sådan våldsgerning, bemöta densamma så, att man för all framtid förlorar lusten till ett upprepande för tredje gången! Ty så länge han låter behandla sig på sådant sätt, skall man säkerligen behålla sin ringaktning för hans person och hela hans klass. Visa arbetarne deremot, att de besitta den frie mannens, för förolämpningar ömtåliga själfkänsla, förenad med den upplyste medborgarens vett, och hålla de enigt tillsammans för nående af det stora målet: Frihet och Jemnlighet, skall man icke våga fortfarande mot-sätta sig: man skall ledas till besinning af, att tålmodet kan ta slut.

Gud skydde vårt älskade fosterland!

Gud vare med svenske arbetaren!